

KLAGANDE

Socialnämnden i Jokkmokks kommun
962 85 Jokkmokk

MOTPART

██████████ ██████████
██████████
██████████

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Luleås dom den 10 augusti 2016 i mål nr 834-16, se bilaga A

SAKEN

Personkretstillhörighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och fastställer Socialnämnden i Jokkmokks kommuns beslut den 18 mars 2016.

YRKANDEN M.M.

Socialnämnden i Jokkmokks kommun yrkar att socialnämndens beslut att [REDACTED] inte omfattas av personkretsen enligt 1 § 3 LSS ska fastställas. Till stöd för sin talan anför socialnämnden i huvudsak följande. I utredningen framkommer att [REDACTED] klarar vardagsrutiner som toalettbesök och hygien självständigt. Hon har ett visst behov av hjälp med på- och avklädning samt ibland vid iordningställande av måltider och vid vissa förflyttningar utomhus. Hennes behov av stöd och hjälp bedöms inte som omfattande. Hon beskriver också att hon har behov av hjälp med serviceinsatser såsom inköp, städ och tvätt. Hon äter självständigt men har problem med att skära mat då höger hand är försvagad. Vid dusch behöver hon hjälp med att tvätta och torka håret. Hennes behov bedöms inte som stora eftersom de endast berör en mycket begränsad del av hennes vardag. Hon klarar många vardagsrutiner självständigt. Hennes problem orsakar inte behov av betydande omfattning.

[REDACTED] anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Hon har en progredierande sjukdom som inte går i skov utan hon blir stadigt sämre. Hon planerar maten med sina assistenter men tillreder den inte själv. På veckosluten kommer personal hem till henne först kl. 09.45. Eftersom hon inte kan ligga kvar så länge i sängen ordnar hon själv en enkel frukost t.ex. en tallrik filmjolk. Hon har bara en arbetshand och behöver därför hjälp med att breda smörgåsar, skala, skära och finfördela mat. Vid dusch och bad behöver hon fullständig hjälp med hår- och hudvård. Vid på- och avklädning behöver hon fullständig hjälp. Detta inkluderar stödstrumpor, behå och benskena. Hon kan inte gå utomhus och behöver hjälp vid alla förflyttningar. Inomhus använder hon rullator.

Efter förvaltningsrättens dom har hon ramlat och brutit höftbenet. Hon har nu större gångsvårigheter än tidigare men hon hoppas att hon ska

återkomma till den funktionsnivå som hon hade innan fallet. Hon har gånghjälpmedel i form av rullator, manuell rullstol och elrullstol som kan framföras av antingen henne själv eller av hennes assistenter.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga lagrum, förarbetsuttalanden och praxis framgår av förvaltningsrättens dom.

██████████ har tidigare haft ett tidsbegränsat beslut om personlig assistans. Att kommunen därefter fortsatt att utföra assistansen under flera års tid utan att fatta något nytt beslut medför inte att ██████████ vid beslutet den 18 mars 2016 hade rätt till fortsatt personlig assistans. Socialnämnden var därför oförhindrad att på nytt pröva hennes behov av personlig assistans och därmed även om hon tillhör personkretsen i LSS (jfr HFD 2016 ref. 7).

Det är i målet ostridigt att ██████████ funktionshinder är varaktigt och inte beror på normalt åldrande. Frågan är om hennes funktionshinder är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

██████████ kan äta själv, samt tillreda enklare måltider såsom frukost och koka kaffe. Hon behöver dock hjälp att skala, finfördela och skära mat. Hon behöver viss hjälp med på- och avklädning, dusch, inköp, städ och tvätt. Hon klarar toalettbesök utan hjälp. Hon kan förflytta sig inomhus med hjälp av en rullator. Hon ramlar dock ofta och har därför ett trygghetslarm. Utomhus använder hon en elrullstol som kan framföras av henne själv eller av hennes assistenter. Hon har inte några problem med att kommunicera eller orientera sig i tid och rum.

Av utredningen framgår att [REDACTED] pga. sitt funktionshinder behöver hjälp i sin dagliga livsföring men det framgår också att hon klarar olika vardagsrutiner på egen hand eller med endast ett begränsat hjälpbehov avseende vissa moment. Enligt kammarrättens mening kan hennes funktionshinder därmed inte anses så stora och förorsaka sådana betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och att det medför ett omfattande behov av stöd och service som förutsätts för att hon ska tillhöra personkretsen enligt 1 § 3 LSS. Socialnämndens överklagande ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Charlotte Waas
kammarrättsråd
ordförande

Carina Ferm Brodén
kammarrättsråd
referent

Esin Tubluk
tf. kammarrättsassessor

Linnea Nyström
kammarrättsfiskal
föredragande

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LULEÅ**

Enhet 1

DOM
2016-08-10
Meddelad i Luleå

Mål nr
834-16

KLAGANDE

██████████ ██████████
██████████
██████████

MOTPART

Socialnämnden i Jokkmokks kommun
962 85 Jokkmokk

ÖVERKLAGAT BESLUT

Socialnämnden i Jokkmokks kommuns beslut den 18 mars 2016

SAKEN

Personkretstillhörighet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet på så sätt att ██████████ ska anses tillhöra personkretsen som omfattas av 1 § 3 LSS. Målet visas åter till Socialnämnden i Jokkmokks kommun för prövning av om övriga förutsättningar för rätt till sökt insats är uppfyllda.

Dok.Id 78257

Postadress
Box 849
971 26 Luleå

Besöksadress
Skeppsbrogatan 43

Telefon
0920-29 54 90
E-post: forvaltningsrattenilulea@dom.se
www.domstol.se/forvaltningsratt

Telefax
0920-22 04 59

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:00

BAKGRUND

██████████ hade ett tidsbegränsat beslut om personlig assistans med stöd av 9 § 2 LSS för perioden den 7 maj 2007–1 januari 2009. Verkställigheten av beslutet har efter periodens slut fortsatt.

Genom det nu överklagade beslutet fann socialnämnden att ██████████ inte har personkretstillhörighet i LSS. Socialnämnden bedömde att hennes funktionshinder inte är stora samt att de inte förorsakar henne betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

PARTERNAS INSTÄLLNING

Vad ██████████ framför

██████████ yrkar att hon ska beviljas sökt insats och framför i huvudsak följande. Hon har i alla år sedan hon beviljades någon form av hjälp och stöd i hemmet haft personlig assistans. Detta eftersom hon har varaktiga och omfattande besvär i sin vardagliga livsföring samt betydande behov av stöd och hjälp med sina grundläggande behov och dessutom stadigt försämras. Försämringen är förenlig med hennes progredierande MS, som inte går i skov. Det innebär att hon kommer behöva mer insatser för sina grundläggande behov inom en relativt nära förestående framtid varför det är extra viktigt att hon inte nu förlorar rätten till personlig assistans.

Inledning

Hon insjuknade med svårt smärttillstånd i höger ansiktshalva redan i oktober 1995, men detta sattes inte i samband med diagnosen MS. I stället fick hon diagnosen trigeminusneuralgi. Det var framförallt neuralgismärtorna

som förbryllade läkarna och gjorde diagnosen svårställd. Hon fick MS-diagnosen i november 2002 men hennes MS debuterade troligtvis redan för drygt 20 år sedan. Sjukdomen påverkar hela hennes tillvaro, som har förändrats i grunden. Vad värre är sker det fortfarande en långsam, stadig försämring och ingen vet om sjukdomen någonsin gör halt. Till följd av MS-sjukdomen har hon drabbats av uttalad försämrad balans, minskad stresstålighet, depression i perioder, den så typiska MS-tröttheten, försämrad muskelkontroll och problem med urinvägarna.

Ett tillägg till hennes MS är trigeminusneuralgi, vilken innebär svåra nervsmärtor i ansiktet. Denna sjukdom kommer och går. När sjukdomen är aktiv medicinerar hon med epilepsimedicin eller genomgår operationer på NUS i Umeå. Hon är opererad sex gånger. Hon har rosasia i ansiktet och psoriasis på armarna.

Sedan 15 år tillbaka är hon änka och hennes vuxna barn bor på andra orter i Sverige. Hon bor i en 3-rums lägenhet och har stöd och hjälp från kommunen genom personkretstillhörighet enligt 1 § 3 LSS och därmed rätt till personlig assistans.

Hon har en långsam, men stadig progredierande MS som började med försvagning av muskulaturen och bristande balans i höger ben och fot. Försämringen fortsatte sedan i höger arm och hand. Hon har aldrig ätit bromsmedicin eftersom den medicin som finns att tillgå inte passar hennes typ av MS. Hon har en benskena som de spänner fast på hennes högra ben, hennes MS-ben. Hon får då stöd för fotleden och gången blir något stabilare.

Den fortlöpande försämringen gör henne mer deprimerad för varje förmåga som hon förlorar. Idag kan hon varken promenera utomhus, cykla, simma eller åka skidor. Det är viktigt för henne att så länge som möjligt bevara gångförmåga inomhus. Om hon blir rullstolsbunden även inomhus kan hon

inte rulla sig själv. Kraften till det saknas i höger hand. Den 3 maj 2016 påbörjade hon en psykoterapibehandling eftersom hon upplever att nedstämdheten har försvårats under vintern.

Personkretstillhörighet samt rätten till personlig assistans

När det gäller de kriterier som berättigar till att ingå i personkretstillhörighet 3 uppfyller hon tydligt dessa. Hennes MS – som inte beror på normalt åldrande – ger funktionsnedsättningar som är stora och förorsakar betydande svårigheter i hennes dagliga livsföring, och därmed har hon ett omfattande behov av stöd och hjälp. Hon behöver fullständig hjälp i dusch, bad och med hår- och hudvård. För att minimera risken att ramla i badrum och duschrum har hon skaffat badskor. Hon har ett fullständigt hjälpbehov vid av- och påklädning inklusive stödstrumpor, behå och benskena. Likaså behöver hon fullständig hjälp med att skala, skära och finfördela mat och breda smörgåsar. Hon behöver hjälp med all förflyttning utomhus vid alla tidpunkter. Hon tränar i varmbassäng en gång per vecka under sina bättre perioder. Hon har haft ett uppehåll på närmare två år och har försökt börja igen. Numera är hon så mycket sämre att hon måste åka rullstol mellan omklädningsrum och bassängkant med hjälp av personlig assistent. I hemmet har hon ett trygghetslarm som hon dessvärre använder flitigt eftersom hon på grund av stora balansproblem ramlar – tyvärr allt för ofta. Hon har till följd av sådana fall brutit båda armarna. Hon har en elrullstol med dubbelkommando för utbruk. Dubbelkommando innebär att hon kan köra rullstolen själv eller att en assistent gör det.

Grundläggande behov

Följande skattning görs av tidsåtgång kring hennes så kallade grundläggande behov vilka ligger till grund för rätt att erhålla personlig assistans.

Hjälpbehov	Tidsåtgång/vecka	Total tidsåtgång/behov
Hjälp upp ur sängen	3 x 10 min	30 min
Uppstigning på morgonen samt toalettbesök	4 x 10 min	40 min
Dusch, hud- och hårvård	3 x 60 min	180 min
Påklädning + benskena	7 x 25 min	175 min
Frukost	7 x 20 min	140 min
Lunch	7 x 25 min	175 min
Mellanmål	7 x 10 min	70 min
Middag	7 x 25 min	175 min
Kvällsmål	7 x 10 min	70 min
Avklädning + benskena	7 x 20 min	140 min
Klipp/fila tånaglarna	1 x 20 min	20 min
		1215 min, dvs. 20,25 timmar/vecka

Utredning den 18 mars 2016 av biståndsbedömaren

Biståndsbedömaren skriver att ”Evy säger att hon i samråd med neurologen inte ansett det vara någon idé för henne med bromsmedicin”. Hon har aldrig uttryckt sig så. Tvärtom har hon varit både ledsen och besviken över att hon aldrig fått prova bromsmedicin. Bromsmedicin för hennes typ av MS har inte funnits på marknaden och fortfarande har ingen sådan kunnat utvecklas.

Vidare skriver biståndsbedömaren att hon har ett visst behov av hjälp med av- och påklädning samt ibland vid mathållning och vid vissa förflyttningar utomhus. Biståndsbedömaren uttrycker sig inte på ett korrekt sätt. Hon behöver full hjälp med en mängd av det som klassas som grundläggande behov. Förflyttning utomhus, bad, dusch, hud- och hårvård samt pedikyr klarar hon absolut inte själv.

Biståndsbedömaren skriver dessutom att hon ansöker om ”utökad tid för träning i form av simning”. Hon tränar i varmbassäng under bättre perioder, bl.a. med vissa redskap för att bibehålla armmuskulaturen så länge som möj-

ligt. Däremot simmar hon inte alls. Det är många år sedan hon förlorade den förmågan helt och hållet.

Biståndsbedömaren beskriver hennes hjälpbehov enligt följande. Höger sida allmänt försvagad, yrsel, ramlar mycket, höger hand och höger ben fungerar inte, klarar toalettbesök hjälpligt, klarar inte att laga mat, svårigheter med av- och påklädnad, med dusch och hårtvätt. Hon upplever att biståndsbedömaren i utredningen avser att påvisa att hon varken behöver personlig assistans eller har personkretstillhörighet enligt LSS. Biståndsbedömaren reducerar hennes hjälpbehov genom att framför det hon anför använda orden viss ("t.ex., viss hjälp med dusch"), vissa ("t.ex. visst behov av hjälp av annan person") eller dylikt. Genom omskrivningen kommer biståndsbedömaren fram till att "Evys hjälpbehov bedöms inte som stora då de endast berör en mycket begränsad del av hennes livsområde". Hon känner inte alls igen sig i denna beskrivning. Hon undrar hur det kan vara ett "visst" problem att inte kunna röra sig själv utomhus överhuvudtaget. Hon släpar MS-benet efter sig även inomhus på helt plan och slät yta.

Avslutning

Hon har levt de senaste dryga 14 åren med stöd och hjälp enligt LSS. Hon undrar om biståndsbedömaren menar att dessa hjälpinsatser har varit beslutade på felaktiga premisser. Hon har aldrig själv tänkt tanken och kan inte svara på varför det nu plötsligt ifrågasätts. På grund av MS-sjukdomen har hon fortfarande efter dryga 20 år kvar sina funktionsnedsättningar och hennes varaktiga behov av hjälp har ökat. Hennes sjukdomskaraktär innebär, som tidigare nämnts, en långsam, stadig fortsatt försämring. Hon kan varken förstå eller acceptera att kommunen nu plötsligt anser att hon inte har behov av personlig assistans samt att hon inte heller skulle tillhöra personkrets 3. En sådan hjälpinsats som hon åtnjutit fås inte som en förmån, utan för att hon blivit beviljad den i ett tidigare gynnande beslut baserat på sina svårig-

heter i den dagliga livsföringen. Detta gör att hon har synnerligen svårt att förstå att hennes behov av personlig assistans nu ifrågasätts. Det hjälpbehov som låg till grund för det för henne så positiva beslutet har inte minskat, tvärtom har hennes hjälpbehov tyvärr ökat och kommer att ytterligare så göra framöver. Utöver den långsamt fortskridande försämringen kan en hastig försämring komma när som helst.

Det verkar som myndigheter och kommuner idag tar alla chanser att minimera antalet personer som är berättigade till assistans enligt LSS. Hon behöver redan nu hjälp med grundläggande behov i en omfattning som överstiger de 20 timmar per vecka som krävs för att insatserna ska anses berättiga till personlig assistans. Den mängden timmar – med grundläggande behov – kommer dessvärre inte att minska för hennes del utan helt klart öka, och det kan ske snart. Att då förlora rätten till hjälp och stöd enligt LSS för att därefter aldrig kunna återfå den – eftersom hon har fyllt 65 år – skulle vara ett obeskrivligt dråpslag. Hon har själv arbetat som kurator och föreståndare på barn- och ungdomshabiliteringen, så handikappvärlden var vid sjukdomens debut inte helt ny för henne. Däremot var patientperspektivet helt främmande för henne. Så småningom fick hon kontakt med en kvinna och hennes organisation på kommunen och började med möda återuppbygga sitt liv. Ett liv som nu verkar vara på god väg att raserars på grund av socialnämndens negativa beslut.

Hon ser på sig själv som tämligen svårt handikappad och hon har ingen närstående på ort och ställe som hon kan få stöd och hjälp från. Det gör att samhällets stöd bli än mer livsviktigt för henne. Hon kan därför inte göra annat än hävda att hon även i fortsättningen ska få sina hjälpinsatser tillgodosedda enligt LSS, som hon har haft i snart 15 år.

Vad socialnämnden framför

Socialnämnden anser att överklagandet ska avslås. I yttrande framförs i huvudsak följande. Vid tillfället för hembesöket berättade [REDACTED] vilken typ av hjälpbehov hon har och vad hon fick hjälp med i sin vardag. Hon berättade också vad hon klarade av. Detta sammanställdes i en utredning och kommunicerades med [REDACTED]. Hon hade inga synpunkter på hur handläggaren hade uppfattat hennes hjälpbehov. [REDACTED] har beskrivit sitt hjälpbehov på följande sätt vid hembesöket. Hon kan tillreda mat själv. Hon är oftast delaktig i matlagning som personal hjälper henne med. Hon kan värma färdiglagad mat i mikrovågsugn vid behov. [REDACTED] kan ta mat ur kylskåpet och under helgerna förbereder hon frukost till sig själv. Hon äter själv med vänster hand och med gaffel. Hon behöver hjälp med att skära mat. [REDACTED] tvättar händer, ansikte och nedre hygien själv. Hon säger att hon kan och vill sköt sin integritetsnära hygien själv. Hon går till och från duschen själv. Hon har behov av hjälp med att tvätta håret, samt torka hår, ben och fötter. Hon har svårigheter att piffa till sig med bara en arm. [REDACTED] går till och från toaletten själv. Hon kan dra ned sina byxor med vänster hand och använder den högra handen som hjälphand för detta. [REDACTED] torkar sig själv med vänster hand. Hon använder inkontinensskydd. [REDACTED] kan klä på sig själv. Det hon beskriver som svårigheter är att ta på och av stödstrumpor och bh. Hon behöver hjälp att ta på byxor över fötterna samt dra tröjor över huvudet. [REDACTED] kommunicerar genom tal och kan uttrycka egen vilja. Hon har inga problem att orientera sig i tid och rum. Det framkommer vid hembesöket inget behov av ingående kunskap eller aktiv tillsyn för [REDACTED] funktionshinder.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Tillämpliga bestämmelser m.m.**

Denna lag innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § p 3 LSS).

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § p 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt (7 § LSS). Insatserna för särskilt stöd och service är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans (9 § p 2 LSS).

I förarbetena till LSS uttalas bl.a. följande. Kravet på funktionshindrens storlek innebär att de ska ha en sådan karaktär eller omfattning att det starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt, t.ex. boende, fritid eller behov av habilitering eller rehabilitering. Det gäller t.ex. om en person till följd av funktionshinder dagligen är mycket beroende av hjälpmedel eller har återkommande behov av annan persons hjälp för den dagliga livsföringen i boendet, i utbildningssituationen, på arbetet, på fritiden eller för att förflytta sig, för att meddela sig med andra eller för att ta emot information (prop. 1992/93:159 bilaga 1 s. 55).

Alla angivna rekvisit ska vara uppfyllda för att lagen ska vara tillämplig. Rekvisiten går dock inte att helt självständigt bedöma var för sig, eftersom de påverkar varandra. Funktionshindren ska vara stora. Personkretsen enligt tredje punkten omfattar t.ex. människor med uttalade förflamningar eller svårartade och invalidiserande effekter av sjukdomar som diabetes eller

hjärt- och lungsjukdomar samt människor med grava syn- och hörselskador. En till synes mindre allvarlig sjukdom eller mindre skada kan också innebära ett stort funktionshinder som förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. Som exempel på detta kan nämnas vissa medicinska funktionshinder, såsom tarmåkommor med täta tömningsträngningar, och vissa typer av hjärnskador som kan innebära obetydliga intellektuella störningar i vissa avseenden men uttalade störningar i andra. Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas bl.a. att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som toalettbestyr och hygien, påklädnad, mathållning, kommunikation (t.ex. direkt samtal med andra och telefonering), förflyttning inomhus eller utomhus, sysselsättning och nödvändig träning och/eller behandling. Det kan också handla om att kunna göra sig förstådd eller förstå sin ekonomi. Ett omfattande behov av stöd eller service kan vara behov av hjälp med toalettbesök, påklädnad, matlagning, skrivning och läsning, kommunikation, förflyttning, sysselsättning och rekreation m.m. Behovet ska bedömas med beaktande av insatser från hela samhället, inte bara av insatser enligt denna lag. I begreppet omfattande behov av stöd eller service kan ligga både kvantitativa och kvalitativa aspekter. Detta innebär att den enskilde i allmänhet har ett dagligt behov av långvarigt eller upprepat stöd. Ibland kan det dock behövas återkommande insatser av så speciell art att de trots mindre tidsåtgång är att betrakta som omfattande. En bedömning av en persons behov av stöd eller service måste alltid ske utifrån en sammanvägning av medicinska, sociala och psykologiska faktorer (prop. 1992/93:159 bilaga 1 s. 168 f.).

Högsta förvaltningsdomstolen har i avgörande HFD 2012 ref. 8 ansett att en stomiopererad kvinna med diabetes som även drabbats av blodpropp i hjärnan vid ett flertal tillfällen, vilket medförde att hennes kognitiva förmåga blivit nedsatt med kraftigt försämrat närminne och enklare afasi samt att hon blivit stel i kroppen, inte kunde anses tillhöra personkretsen enligt 1 § p 3 LSS. Hennes olika funktionshinder innebar att hon bl.a. behövde hjälp med

hygien och påklädnad avseende nedre delen av kroppen samt hjälp med att byta stomipåse och stomiplatta. Hon behövde även hjälp med bl.a. pedikyr, inköp av dagligvaror, matlagning och städning. HFD ansåg att kvinnans funktionshinder inte kunde anses vara så stora och förorsaka sådana betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service, som förutsatt enligt LSS.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten kan inledningsvis konstatera att eftersom socialnämndens tidigare beslut om att bevilja [REDACTED] insats enligt LSS har varit tidsbegränsad har socialnämnden varit oförhindrad att på nytt pröva hennes rätt till personlig assistans enligt LSS (jfr HFD 2016 ref. 7).

[REDACTED] har bedömts inte längre tillhöra personkretsen enligt 1 § p 3 LSS. För att tillhöra denna personkrets ska personen ha varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Funktionshindren ska också vara stora och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. Det är ostridigt att [REDACTED] har ett varaktigt funktionshinder som inte beror på normalt åldrande. Fråga i målet är om [REDACTED] funktionshinder medför att övriga kriterier för att tillhöra personkretsen enligt 1 § p 3 LSS är uppfyllda.

Det medicinska underlaget i målet innehåller ytterst lite beskrivningar av [REDACTED] funktionshinder och omfattningen av hennes svårigheter samt det därmed sammanhängande behovet av hjälp i den dagliga livsföringen. Förvaltningsrätten finner dock inte anledning att ifrågasätta att [REDACTED] behöver viss hjälp för att klara den dagliga livsföringen. I läkarintyg den 7 oktober 2015 uppges bl.a. att [REDACTED] har en MS-sjukdom i progressiv fas. Hon besväras också av ansiktssmärta som behandlas. I läkar-

utlåtande den 12 mars 2003 uppges att bl.a. att hennes MS redan i tidigt förlopp var av progressiv typ, vilket betyder att indikation för så kallad bromsmedicin aldrig förelaget. Däremot har hon inte fått tillgång till adekvat rehabilitering, rådgivning och adekvata samhällsinsatser vilken föranlett onödigt psykiskt lidande samt möjligen för tidig förtidspension.

██████████ har MS och är försvagad i höger arm/hand och ben. Hon klarar av att praktiskt sköta sin personliga hygien men behöver hjälp med att tvätta håret och torka håret samt kropp. ██████████ har svårigheter med av- och påklädnad. Inomhus förflyttar sig ██████████ med stöd av rullator och utomhus färdas hon med elrullstol. Hon kommunicerar genom tal och kan uttrycka egen vilja. ██████████ kan tillreda mat själv, men behöver bl.a. hjälp med att skära maten.

Mot denna bakgrund anser förvaltningsrätten att ██████████ funktionshinder är stora och förorsakar henne betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service. ██████████ uppfyller därmed samtliga de krav som krävs för att hon ska omfattas av personkretsen enligt 1 § p 3 LSS.

Frågan om det i ██████████ fall även i övrigt föreligger förutsättningar för rätt till sökt insats enligt LSS har inte prövats av socialnämnden. Målet ska därför visas åter till socialnämnden för prövning av om dessa förutsättningar är uppfyllda.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 C)

Stefan Olsen Siri (skiljaktig mening, se nedan)

I avgörandet har även nämndemännen Tommy Pettersson, Bente Marie Åkerholm Moen och Eva Åström Aston deltagit.

Lisa Höglund har föredragit målet.

Skiljaktig mening

Ordföranden Stefan Olsen Siri är skiljaktig och anför följande. Utredningen i målet visar inte annat än att [REDACTED] delvis klarar många vardagsrutiner självständigt. Vid en jämförelse med omständigheterna i det ovan nämnda rättsfallet HFD 2012 ref. 8 och med beaktande av vad som framkommit i målet kan det inte anses visat att [REDACTED] har en stor funktionsnedsättning som förorsakar sådana betydande svårigheter i den dagliga livsföringen att hon därför har ett omfattande behov av stöd och service. Hon uppfyller därmed inte samtliga ställda rekvisit för att omfattas av personkretsen enligt 1 § 3 LSS. Överklagandet ska därför avslås. I övrigt är jag ense med majoriteten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.